

1422

NINA Rapport

Jervejakt og jervejegere

En intervjuundersøkelse på Østlandet

Ariane Bekk Norstad og Ketil Skogen

NINAs publikasjoner

NINA Rapport

Dette er NINAs ordinære rapportering til oppdragsgiver etter gjennomført forsknings-, overvåkings- eller utredningsarbeid. I tillegg vil serien favne mye av instituttets øvrige rapportering, for eksempel fra seminarer og konferanser, resultater av eget forsknings- og utredningsarbeid og litteraturstudier. NINA Rapport kan også utgis på annet språk når det er hensiktsmessig..

NINA Temahefte

Som navnet angir behandler temaheftene spesielle emner. Heftene utarbeides etter behov og serien favner svært vidt; fra systematiske bestemmelsesnøkler til informasjon om viktige problemstillinger i samfunnet. NINA Temahefte gis vanligvis en populærvitenskapelig form med mer vekt på illustrasjoner enn NINA Rapport.

NINA Fakta

Faktaarkene har som mål å gjøre NINAs forskningsresultater raskt og enkelt tilgjengelig for et større publikum. Faktaarkene gir en kort framstilling av noen av våre viktigste forskningstema.

Annen publisering

I tillegg til rapporteringen i NINAs egne serier publiserer instituttets ansatte en stor del av sine vitenskapelige resultater i internasjonale journaler, populærfaglige bøker og tidsskrifter.

Jervejakt og jervejegere

En intervjuundersøkelse på Østlandet

Ariane Bekk Norstad
Ketil Skogen

Bekk Norstad, A. og K. Skogen (2017) Jervejakt og jervejegere. En intervjuundersøkelse på Østlandet - NINA Rapport 1422. 27 s.

Oslo, november 2017

ISSN: 1504-3312

ISBN: 978-82- 426-3151-0

RETTIGHETSHAVER

© Norsk institutt for naturforskning

Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

TILGJENGELIGHET

Åpen

PUBLISERINGSTYPE

Digitalt dokument (pdf)

KVALITETSSIKRET AV

Olve Krange

ANSVARLIG SIGNATUR

Forskningsjef Erik Framstad] (sign.)

FORSIDEBILDE

Foto: Ketil Skogen

OPPDRAUGSGIVER(E)/BIDRAGSYTER(E)

Norges forskningsråd

Miljødirektoratet

NØKKELOORD

Jerv, jervejakt, jervejegere, lisensjakt, lisensjeger, jerveforvaltning, bestandsmål, overvåking, uttak.

KONTAKTOPPLYSNINGER

NINA hovedkontor

Postboks 5685 Torgarden
7485 Trondheim
Tlf: 73 80 14 00

NINA Oslo

Gaustadalléen 21
0349 Oslo
Tlf: 73 80 14 00

NINA Tromsø

Postboks 6606 Langnes
9296 Tromsø
Tlf: 77 75 04 00

NINA Lillehammer

Vormstuguvegen 40
2624 Lillehammer
Tlf: 73 80 14 00

NINA Bergen

Thormøhlensgate 55
5006 Bergen
Tlf: 73 80 14 00

www.nina.no

Sammendrag

Bekk Norstad, A. og K. Skogen (2017) Jervejakt og jervejegere. En intervjuundersøkelse på Østlandet - NINA Rapport 1422. 27 s.

Myndighetene ønsker at bestandsmålet for jerv skal nås gjennom lisensjakt, fordi det antas å være mer konfliktdempende enn andre former for uttak. Imidlertid vet man at det har vært beskjeden interesse for jervejakt, og manglende kvotefylling i mange deler av landet. Jakta har dermed til nå vært lite effektiv og må suppleres med mer konfliktskapende metoder, som hiuttak. Dette understreker behovet for mer kunnskap om de som faktisk driver med jervejakt. I denne studien har vi undersøkt hvordan jegere med praktisk erfaring fra jervejakt ser på denne jakta og rammene rundt den. Vi har sett nærmere på hvilke faktorer jegerne mener er til hinder for en mer effektiv jakt på jerv, hva de mener kan påvirke motivasjonen for å delta i jakta og hvordan de mener at disse utfordringene bør håndteres.

Studien er basert på intervjuer med jegere i Østlandsområdet, som har varierende grad av erfaring med jakt på jerv. Vi fant at det var betydelig mistillit til en rekke forvaltningsbeslutninger. De fleste informantene var spesielt negative til det de mente var for mange regler i tilknytning til praktisk jaktutøvelse. De var også negative til dagens ressursbruk i rovdyrforvaltningen generelt og i jerveforvaltningen spesielt, og de pekte på det de oppfattet som forskjellsbehandling av jegere i forskjellige områder og manglende samarbeid mellom rovviltregioner og forvaltningsnivåer. Flere framholdt at overdreven overvåkingsaktivitet i forbindelse med de presise bestandsmålene førte til sløsing med ressurser, mens forskjellsbehandlingen i hovedsak var knyttet til bruken av soneforvaltning og det de anså som uforutsigbare politiske beslutninger i rovviltnevnene. De etterspurte derfor mer fagkunnskap på dette forvaltningsnivået, og var kritiske til at det bare var politikere i nemndene. Mangel på samarbeid mente de var et problem mellom dem selv og forvaltningen, mellom rovviltregioner og mellom Norge og Sverige.

Den manglende tilliten jegerne har til flere sider ved dagens rammeverk for jervejakt, og til forvaltningsmyndighetene, bør tas alvorlig. Noen endringer i dagens forvaltningspraksis vil trolig være nødvendig for å sikre et videre samarbeid med jegerstanden og at man på den måten kan oppnå et mer effektivt uttak i framtida, uten bruk av mer konfliktskapende metoder. Studien viste at jegerne ikke er motivert av solidaritet med beitenæringa, og myndighetene må derfor forholde seg til dem først og fremst som jegere, og ikke forvente at de skal se på jervejakta som noe de gjør som en slags «borgerplikt». Myndighetene må forholde seg til jegerne på deres premisser.

Ariane Bekk Norstad
Ketil Skogen, NINA, ketil.skogen@nina.no

Innhold

Sammendrag	3
Innhold	4
Forord	5
1 Innledning.....	6
2 Bestandsstatus og forvaltning av jerv	8
2.1 Fellingsmetoder	8
3 Metode	10
4 Resultater	12
4.1 Jegernes meninger om rovdyr.....	12
4.2 Lav oppslutning og manglende effektivitet under lisensfelling.....	13
4.3 Jegernes refleksjoner rundt uttak av jerv	14
4.4 Forvaltningsnivå.....	17
4.5 Soneforvaltning.....	18
4.6 Forvaltningsbeslutninger – Bestandsmål og rødlistestatus.....	19
4.7 Kunnskap om nye effektiviseringstiltak	20
4.8 Erfaring med hets og trusler	21
5 Implikasjoner for forvaltningen.....	23
6 Referanser.....	25
Vedlegg: Mer effektiv lisensfelling av jerv, forsøksordning.....	27

Forord

Denne rapporten bygger på Ariane Bekk Norstads masteroppgave «Jervejakt, på jegernes premisses? En kvalitativ undersøkelse blant jervejegere i Østlandsområdet». Den ble levert ved Institutt for naturforvaltning ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet i 2016. Bekk Norstads forskning inngikk i NINAs prosjekt «Ville dyr i et teknologisk samfunn», finansiert av Norges forskningsråd og Miljødirektoratet.

08.11. 2017
Ariane Bekk Norstad
Ketil Skogen

1 Innledning

Jerven og de andre store rovdyrene forvaltes i dag ut fra bestandsmål som angir et gitt antall familiegupper eller årlige ynglinger, og for jerven er dette tallet 39. Jerven i Norge har i dag sitt utbredelsesområde hovedsakelig i fjellområdene fra Hedmark og nordover. Imidlertid er jerven nå i ferd med å bevege seg ned i skogsområdene på Østlandet (Rovdata 2017a). I tillegg er vår bestand en del av felles bestander med Sverige og Finland. Genetiske undersøkelser har vist at innvandringen av jerv fra Sverige kan være større enn tilsvarende strøm av norske individer til Sverige, noe som kan forklare hvorfor jervestammen vår i lengre tid har holdt seg over bestandsmålet til tross for et stort uttak (Gervasi et al. 2015).

Jerven ligger i dag høyest på listen over skadevoldere på sau her i landet og i tillegg er jerven en vesentlig predator på tamrein. Tapstallene varierer imidlertid en del fra år til år, med bakgrunn i både antallet rovdyr og andre naturgitte forhold. Det er med bakgrunn i konfliktene disse tapene skaper, at Stortinget har bestemt at jervebestanden skal reguleres. Hovedvirkemiddelet skal være lisensfelling (Rovviltportalen 2017a), der vanlige jegere og ordinære jaktmetoder skal benyttes. Metodene som benyttes er åtejakt, sporingsjakt, jakt med hund, og bruk av fangstbås (NJFF & NINA 2013). Åtejakta er den metoden det felles flest jerv med i Norge (Bischof et al. 2012). Jerven kan også tas ut gjennom skadefelling i beitesesongen og dette arbeidet utføres vanligvis av lokale fellingslag (SNO 2017).

Dilemmaet i bruken av jakt som et virkemiddel i jerveforvaltningen, ligger blant annet i at jerven i dag er klassifisert som «sterkt truet» på Norsk Rødliste 2015. Dette vil si at jervestammen har svært høy risiko for å dø ut, med en bestand estimert til 324 dyr i 2017 (Tovmo et al. 2017). Jervebestanden fyller altså ikke kravene til uttak ved normal jakt, som beskrevet i Viltloven og Naturmangfoldloven, så kvoten som settes tar utgangspunkt i bestandsmål vedtatt av Stortinget og er begrunnet med skadepotensial (Rovviltportalen 2017b). Dersom lisensfelling ikke lykkes med å justere bestanden til ønsket nivå vil det vurderes om det er nødvendig med ekstraordinære tiltak. Et eksempel på et slikt tiltak er hiuttak som er svært kontroversielt (Tangeland et al. 2010), og kan være belastende for feltpersonellet som utfører arbeidet. Det siste ble tydeliggjort gjennom NRK-programmet «Villmarkas voktere» (sendt 2016), som blant annet fulgte SNO-ansatte på et arbeidsoppdrag der de utførte hiuttak.

Konfliktreduksjon har hittil i hovedsak vært innrettet på de økonomiske utfordringene rovdyra medfører (Skogen 2015) og over en milliard kroner har blitt brukt til formålet siden 2000 (Odden 2017). Nyere forskning har imidlertid vist at konfliktene er langt mer sammensatt. Forebygging og erstatning rettet bare mot beitenæringene reduserer dermed ikke konflikten i tilstrekkelig grad (Skogen 2015). Effektene av jakt som et konfliktdempende tiltak er ikke særlig godt studert, men det er indikasjoner på at det faktisk kan redusere konfliktene – både gjennom å holde bestandene nede og fordi det representerer en «normalisering» av rovviltforvaltningen (Skogen, Krangle & Figari 2013; Kaltenborn & Brainerd 2016, Redpath et al. 2017). I St.meld. nr. 15 (2003-2004) legges det til grunn at lokal oppslutning om rovviltforvaltningen, som man antar at jakt vil bidra til, vil gi den største effekten med tanke på konfliktreduksjon og skadeforebygging.

Det er flere grunner til at jakt kan virke konfliktreduserende. Jegernes involvering kan bidra til sosial aksept for rovdyr ved å alminneliggjøre dem (Skogen 2003; Holthe & Baldus 2008; Bischof et al. 2012, Skogen et al. 2013). Jegerne kan også oppleve at de bidrar til å kontrollere en problematisk situasjon, blant annet ved å fjerne rovdyrene fra områder som er prioritert for beite (St.meld. nr. 15 (2003-2004)). Jakt er i tillegg forventet å skape en viss skyhet hos rovdyrene, selv om det er uklart i hvor stor grad dette vil skje. Jegernes uttak av rovdyr begrenser bestandsveksten og fungerer også på denne måten som et form for konfliktdempende tiltak (Kaltenborn & Brainerd 2016).

Gjennom uttaket av jerv utfører jegerne i dag en viktig jobb for forvaltningen. Jegernes arbeid som et utøvende ledd i rovviltforvaltningen er viktig blant annet gjennom deres bidrag med god lokalkunnskap og deres kobling til lokalsamfunnet.

En undersøkelse fra 2012 av hvordan norske jervejegere fylte kvotene sine, viste imidlertid at måloppnåelsen var lav. Kun 40 % av kvoten ble tatt ut (Bischof et al. 2012). Denne lave effektiviteten blant norske jervejegere gjorde det nødvendig for Klima- og miljødepartementet å sette i gang effektiviseringstiltak gjennom forskriftsendringer i 2015. I en treårig prøveperiode skal det blant annet prøves ut lys på åte og elektronisk overvåking av fangstbåss i seks områder som har søkt om å delta i prosjektet (Regjeringen 2015). Det er foreløpig usikkert hvilken effekt dette har hatt på uttaket gjennom lisensjakt, som fortsatt må suppleres med ekstraordinært uttak (Rovviltportalen 2017c).

Myndighetene ønsker altså at bestandsmålet for jerv skal nås gjennom lisensjakt. Imidlertid vet man i dag at det har vært liten interesse for jervejakt i mange deler av landet og at kvotene ikke fylles i flere rovviltregioner. Jakta må derfor stadig suppleres med mer konfliktskapende metoder, som hiuttak. Dette forsterker behovet for mer kunnskap om de som faktisk driver med jervejakt. Derfor ville vi undersøke hvordan jegere med praktisk erfaring fra jervejakt ser på denne jakta og rammene rundt den, gjennom å se nærmere på følgende: Hvilke faktorer mener jegerne er til hinder for effektivt jakt, og hva tror de kan hjelpe på effektiviteten? Hva mener de påvirker jegeres motivasjon for å delta i jakta?

Vi vil på dette grunnlaget antyde noen implikasjoner for framtidig organisering av lisensjakt på jerv.

2 Bestandsstatus og forvaltning av jerv

I likhet med de andre store rovdyrene ble jerven gjenstand for omfattende forfølgelse fra midten av 1800-tallet. Den var imidlertid et ettertraktet vilt også før dette og allerede på 1700-tallet var jakt og fangst utbredt på grunn av den verdifulle pelsen. Da høye skuddpremier ble innført med «Lov om Udryddelse av Rovdyr og om Fredning af andet Vildt» i 1845, ble imidlertid etterstrebelen virkelig intensivert (SSB 2004). Skuddpremieringen for jerv vedvarte helt til fredningen i 1973 i Sør-Norge og 1982 i resten av landet. I Sverige fredet de jerven allerede i 1969. Jerven i Norge ble regnet som funksjonelt utryddet i Sør-Norge allerede på 1960-tallet og kun spredte forekomster fantes i nordlige grenseområder på 1970-tallet. Etter fredningen begynte imidlertid bestanden å øke i størrelse og utbredelse (Rovdata 2017a). Lisensfelling ble innført allerede i 1993 i nordlige deler av landet og 1997 i sør. Statistikken fra skuddpremieutdelingen gir en god og oversiktlig fremstilling av felte jerv fra innføringen og fram til i dag. Bestanden reguleres til et relativt lavt nivå også i dag, blant annet på grunn av konflikter knyttet til husdyr og tamrein. Denne reguleringen skjer ved lisensfelling, skadefelling og ekstraordinære uttak. Jervebestanden utsettes også for trusler som habitatfragmentering, forstyrrelser og ulovlig jakt (Brøseth, Heggberget & Landa 2010).

Utbredelsen er konsentrert rundt fjellområdene som grenser til våre naboland, og da i hovedsak Sverige (Rovdata 2017a). Jerven har også begynt å spre seg til lavereliggende barskogområder og det gjelder spesielt i Hedmark (Rovdata 2017a).

Bestandstallet for jerv i Norge ble i 2017 anslått til rundt 324 voksne individer, beregnet ut fra 40 registrerte ynglinger, noe som er en markert nedgang fra årene før (Rovdata 2017b). Det nasjonale bestandsmålet er satt til 39 ynglinger av Stortinget, og disse har blitt fordelt på fem av de åtte regionale forvaltningsregionene for rovvilt (Rovdata 2017a). Fordelingen av de regionale bestandsmålene er som følger; Region 1, 2 og 4 skal ikke ha noen ynglinger. Region 3 skal ha 4 ungekull, region 5 skal ha 5, mens region 6, 7 og 8 skal ha 10 ungekull hver. Av de 10 jervekullene som skal finnes i region 8, skal kun 3 av dem være i Finnmark, mens resten skal være i Troms (Rovdata 2017a). Antallet påviste jerveynglinger har ligget over bestandsmålet i hele tidsrommet 2003-2016, så det har vært nødvendig med ekstraordinære uttak og lisensfelling alle år. Nedgangen fra 2016 til 2017 skyldes i noen grad mer lisensfelling (Miljødirektoratet 2017). Imidlertid ble det fortsatt vurdert som nødvendig å eliminere ti kull ved hjelp av hiuttak som ble gjennomført av SNO (Rovdata 2017b).

2.1 Fellingsmetoder

Jervens status som totalfredet i Norge, gjør at felling må begrunnes ut fra behovet for å begrense skader på husdyr og tamrein. Fellingsperioden starter 10. september og varer til og med 15. februar (NJFF & NINA 2013; Miljødirektoratet 2017). Lisensfelling beskrives som felling av et bestemt antall individ for å regulere veksten av bestanden, motivert ut ifra skadebegrensning. Det er altså ikke knyttet direkte til konkrete skadesituasjoner (St.meld. nr. 15 (2003-2004); DN 2008). For å kunne delta på lisensfelling av jerv må man være registrert som lisensjeger i Jegerregisteret. I tillegg må man ha betalt jegeravgift for gjeldende jaktår og overholdt rapporteringsplikten i henhold til Rovviltforskriften (NJFF & NINA 2013). En må også innhente grunneiers tillatelse, ettersom lisensfelling er en grunneierrett. Viltloven åpner imidlertid for unntaksbestemmelser i forbindelse med dette, dersom det er særlige tilfeller som krever økt effektivitet. Som lisensjeger er man også pliktig til å holde seg oppdatert underveis i fellingsperioden vedrørende kvote og eventuelle begrensninger (NJFF & NINA 2013).

Fellingsstatistikken fra lisensjakta viser imidlertid at jakta ofte har vært lite effektiv og derfor blir det nødvendig med andre former for uttak om bestanden skal holdes i nærheten av bestandsmålet, noe som kan være både kostbart og kontroversielt (Tangeland et al. 2010). Lisensfelling fungerer åpenbart ikke optimalt på landsbasis, selv om det er variasjon rundt om i landet.

Ved lisensjakt på jerv er det mulig å benytte flere ulike jaktformer. Informasjonsheftet om jervejakt i Norge, utgitt av NJFF og NINA (2013), beskriver jaktformene; åtejakt, sporingsjakt, jakt med hund og fangst. Åtejakt er den jaktformen det har blitt felt mest jerv med i nyere tid. Metoden tar utgangspunkt i jervens trang til å samle og lagre mat. Jegeren utnytter dette ved å skyte jerven når den kommer (tilbake) til et åte. Sporingsjakt er kort fortalt å følge ferske jervespor til en får jerven på skuddhold. Denne jaktformen krever imidlertid en del av jegeren; både fysisk, kunnskap om jerveatferd og god lokalkunnskap. Jakt med hund kan foregå i kombinasjon med sporingsjakt og åtejakt. Det er i dag begrensning på bruk av hunderaser på denne typen jakt, da det er et forbud mot bruk av løs, på drevet halsende hund. Derfor er langbente spissbiter mest aktuelle for denne jaktformen. Jerven kan også tas ut ved bruk av levendefangst i bås. En rekke krav stilles til både utforming, bruk og registrering av slike innretninger. En søknad må blant annet sendes til fylkesmannen før en kan få tillatelse til å drive denne typen jakt. Det kreves også tilsyn morgen og kveld (NJFF og NINA 2013).

Skadefelling av jerv er motivert av konkret skadebegrensning (ved allerede forvoldt skade eller overhengende fare for angrep) og utføres normalt av lokale fellingslag som etableres av kommunene (Rovviltforskriften 2005, St.meld. nr. 15 (2003-2004)). Her gis det tillatelse til felling av et gitt antall individer som har forårsaket, eller medfører trussel om betydelig skade på bufe eller tamrein. Det stilles krav om at forebyggende tiltak har blitt vurdert til å være lite egnet til å redusere skadepotensialet, før slik tillatelse gis. Tillatelsen vurderes også opp mot hvilket område i Norge det søkes om felling i. Det er for eksempel enklere å få tillatelse til en slik felling utenfor områder som er avsatt til jerveynglinger. Skadefelling i beitesesongen er imidlertid vanskelig, da det ofte dreier seg om jakt over store områder, ofte vanskelig tilgjengelige, og de kommunale jaktlagene har ikke alltid høy beredskap (Krange et al. 2016).

De ulike typene felling som begrunnes ut ifra skadereduksjon, vil imidlertid ha beskjeden effekt på skadesituasjonen i de fleste områder. Slikt uttak kan virke skadereduserende, men kun en kortere periode. Det tomme reviret vil som regel raskt okkuperes av ett eller flere nye individer som også tar sau og/eller rein (Odden et al. 2010).

Dersom lisensfelling ikke er effektiv nok, må Statens Naturoppsyn (SNO) utføre ekstraordinære uttak i yngleperioden på våren. Miljødirektoratet kan fatte vedtak om slike uttak i perioden 16. februar til 31. mai (Rovviltportalen 2015). Stortinget ønsker imidlertid at ordinære jaktmetoder skal være hovedvirkemiddelet ved regulering av jervebestanden, ettersom ekstraordinære uttak innebærer etiske utfordringer og kan være kontroversielle og konflikt drivende.

Hiuttak, som foregår fra mars til mai, tar med sikkerhet ut dyr som har fast tilhold i det gitte området og kan på den måten være et presist form for uttak for å redusere skader. Denne formen for uttak skal kun ut føres unntaksvis, i områder med særskilt stor fare for skade (St.meld. nr. 15 (2003-2004), s.26). Ettersom registreringene utføres parallelt med denne typen uttak, bestemmer Miljødirektoratet fortløpende om registrerte hi med yngling skal tas ut eller beholdes. I enkelte tilfeller tas det også ut enkeltindivider av jerv. For å sikre at slike ekstraordinære uttak skal være mest mulig etisk forsvarlige, skytes alle jerver med bedøvelsespil etter 15. februar. Dette fordi tispene føder rundt februar-mars. Ved hiuttak er det et absolutt krav om at man skal ha kontroll på ungene før tispene avlives, slik at ingen unger blir morløse om hiuttaket mislykkes. Tispa kan således ikke skytes om hun forlater hiet, før ungene er funnet. Ved uttak av enkeltindivider utenfor hi, gjøres dette for å forsikre seg om at det ikke er en tisper med diende unger som tas ut. Dersom enkeltdyrene viser seg å være hanner eller tisper uten melk avlives de med en gang, mens tisper med melk blir sluppet igjen slik at hun kan lede SNO-personellet til hiet (Lars Gangås pers.medd.).

3 Metode

Denne studien er basert på intervjuer med jervejegere på Østlandet¹, som hadde varierende grad av erfaring fra jakt på jerv. Intervjuprosessen startet i september i 2015. Da gjennomførte vi et intervju med Lars Gangås, fellingsleder for Statens Naturoppsyn (SNO) i Sør-Norge. Dette intervjuet skiller seg fra intervjuene med de øvrige informantene, ettersom det var ment å gi oss viktig bakgrunnsinformasjon fra en person som kjenner jervejakta og jervejegerne bedre enn de fleste, og som gjennom sitt virke i SNO også har store kunnskaper om jerveforvaltningen ellers. Derfor er også Gangås navngitt i rapporten, mens de andre informantene er anonymisert. Å forsøke å anonymisere Gangås ville være meningsløst. Gangås har lest gjennom og godkjent sitater som er gjengitt i denne rapporten.

Det viste seg at det var utfordrende å få tak i informanter blant «vanlige» jegere. Vi valgte derfor en blanding av det som kalles tilgjengelighetsutvalg og snøballutvalg. Tilgjengelighetsutvalg velges når det kan være vanskelig å få personer til å stille opp til intervjuer, og man rett og slett må velge de som er villige. Det er allikevel nødvendig at disse informantene innehar egenskaper som er nødvendige for å kunne svare på problemstillingen. Dette er også nødvendig ved snøballutvalg, som fungerer på den måten at når en først har fått tak i en informant med riktige egenskaper, benyttes informasjon fra denne til å lokalisere og rekruttere nye informanter. Snøballtilnærmingen er også spesielt nyttig når det er snakk om informanter som skal snakke om sensitive temaer, som rovviltforvaltning kan være for enkelte.

I denne studien stilte vi krav om at informantene skulle være jervejegere som hadde deltatt på jervejakt, men de trengte ikke ha felt jerv selv. Vi valgte å holde oss til Østlandet, dels av praktiske årsaker, men også fordi ulike deler av landet vil ha ulike forhold for jervejakt, ulike jakttradisjoner, osv., slik at en begrenset kvalitativ undersøkelse vil gi størst dybde om den gjennomføres med informanter som opererer under relativt like betingelser. Det gjør imidlertid at funn i denne undersøkelsen ikke uten videre kan overføres til andre landsdeler.

Søket etter informanter med tilhold i Østlandsområdet ble gjort på ulike måter, både personlige henvendelser, henvendelser gjennom organisasjoner og sosiale medier. Det var en god del som takket nei, men de som sa ja, gjorde gjerne dette spontant og med en gang. Vi må være åpne for at denne variasjonen i villighet til å delta i studien, kan ha med holdninger til rovvilt og rovviltforvaltning å gjøre, og at skepsis til forskningsinstituttet NINA kan ha vært en faktor. Hvordan dette eventuelt kan ha påvirket våre funn, kan vi ikke si noe sikkert om. Vi mener uansett at våre informanter ga oss et godt innblikk i jervejakta og de utfordringene jervejegere står overfor.

Selv om vi rekrutterte et lite antall informanter fra et avgrenset område, ønsket vi å få en viss bredde i utvalget. Dette kan kalles «kvasirepresentativitet», der informantene rekrutteres slik at de sammen skal kunne dekke variasjoner i meninger, men uten at man kan snakke om representativitet i statistisk forstand.

Vi endte opp med sju informanter, som alle var svært aktive jegere (i tillegg til Lars Gangås). De hadde alle jaktet mye, over mange år og på det meste av både småvilt og storvilt. Når det kom til jervejakt var imidlertid erfaringsgrunnlaget ganske forskjellig. Dette gjaldt både omfanget av jakterfaring og metodene de benyttet. Jegerne var vanlige lisensjegere, men noen var også deltakere i kommunale fellingslag og et par var tilknyttet SNO som rovviltkontakter. De er imidlertid alle med i undersøkelsen fordi de også har drevet med lisensjakt. Fellingsformene som hadde blitt benyttet var åtejakt, jakt med hund og bruk av fangstbås. Fem av informantene hadde felt jerv, mens resten av ulike grunner ikke hadde greid det.

Utvalget er lite, men det er heller ikke mange som driver med jervejakt. Sju informanter gir ikke grunnlag for omfattende generalisering, selv ikke til alle jervejegere. Det er heller ikke hensikten med slike intervjuer. Det man oppnår, er en dypere innsikt i hvordan informantene forstår sin virksomhet og den konteksten den inngår i. Det kan være at de jervejegerne som sa ja til å la seg intervjuer, skiller seg fra de som ikke var villige til det. For eksempel kan de som ikke ville,

¹ Av hensyn til anonymisering av informantene oppgir vi ikke mer nøyaktig hvor de kommer fra.

være mer skeptiske til forskning og koblingen mellom forskning og forvaltning, slik tidligere studier har vist at en del jegere er (Skogen et al. 2017). Som vi skal se, er det imidlertid ingen mangel på slik skepsis blant de som er intervjuet i denne studien. Vi må være forsiktige med generalisering, men i det store og hele er det lite som indikerer at våre åtte informanter skiller seg markert fra andre som har prøvd seg på jervejakt på Østlandet.

4 Resultater

4.1 Jegernes meninger om rovdyr

Et viktig tema i intervjuene var hvilken holdning jervejegerne hadde til de store rovdypene i Norge. Det var stor enighet om rovdyp blant informantene. De hadde gjennomgående positive oppfatninger av bjørn, gaupe og jerv. Ulven skilte seg ut ved at de fleste hadde klare negative oppfatninger om den. Denne negative holdningen illustreres godt gjennom sitatene under; ett fra en av jegerne, og ett fra Gangås (som omtaler situasjonen blant jegere flest, og ikke egne oppfatninger av rovdyp):

Det er bare ulv jeg egentlig ikke liker. De andre synes jeg det er helt greit at vi har. Bare det ikke blir for mye av det. Men ulven er jeg...det er greit at den finnes, men jeg vil ikke ha den der jeg er, der jeg jakter og der jeg bor. (Jeger 3)

[Mange jegere mener at] rovdypa kan deles i to grupper, det er ulv og så er det de andre. De andre artene jakter man på fordi det er spennende å jakte på dem, mens ulven jakter man fordi det er en slags lokal borgerplikt. Ulven vil man ha bort. Det er ikke nødvendigvis fordi det er så morsomt å jakte på den, men fordi man vil ha den vekk. (...) For jegerne sin del så er det jo det at ulven tar bikkjer og tar elg, mens de andre artene for jegerne rett og slett bare er interessante jaktobjekter. Men det var litt sånn med gaupe også da det var mange av dem, at nå må vi jakte gaupe for de tar så mye rådyr. (Lars Gangås)

Den negative holdningen til ulven handlet i hovedsak om den trusselen den utgjør for jakthunder, konkurransen om jaktbart vilt, tap av jaktinntekter for grunneiere. Det ble også nevnt at den negative holdningen til ulv kunne knyttes til at «den ulveforvaltninga vi ser nå. Den blir jo tredd nedover huet på deg» (Jeger 7). Det ble også uttrykt mistillit blant flere av jegerne til ulvens status som truet. Informantene² var generelt svært interesserte i å snakke om ulven og de fleste eksemplene de kom med fra dagens rovviltforvaltning var også knyttet til ulv, og i mindre grad til jerv, på tross av undersøkelsens tema.

Meningene om jerv, gaupe og bjørn var forholdsvis positive blant jegerne, men flere understreket at dette var under forutsetning av at jakt fortsatt skulle være mulig for å regulere bestandene. Kontroll var viktig for at det ikke skulle bli for mye rovdyp. Jerven ble ansett som et spesielt spennende jaktobjekt det er utfordrende å jakte på. Flere nevnte imidlertid at sauebønder trolig ville ha en mer negativ holdning til jerven enn de selv hadde, siden de som jegere ikke ble berørt av problemene med jerven på samme måte som bøndene kan bli.

En av jervejegerne skilte seg imidlertid ut med en noe mer positiv holdning til alle de store rovdypene, men påpekte også et skifte i sin oppfatningen av rovdypene og forvaltningen av dem.

Det er fantastisk flotte dyr som jeg syns hører hjemme her. Men jeg syns jo også det er dyrearter som alt annet, som trenger en populasjonskontroll. Altså, det må kontrolleres på et vis. Og bestandsmåla er jo oppnådd og vel så det. (...) jeg syns det er fælt å se bønder miste dyr, men jeg mister jo ikke noe på det selv. Så for meg er opplevelsen av å se et rovdyp fortsatt minst like mye verdt, som det er for en sauebonde å ikke ha rovdyp. (...) Jeg blir liksom en mellomting mellom turist og bonde. Turisten vil veldig gjerne ha den der og bonden vil veldig gjerne ikke ha den der. Jeg er et sted imellom. (...) Da må jeg få lov til å si da, at når jeg først begynte å sette meg inn i dette her sånn, så var jeg veldig, veldig, veldig for rovdyp. Etter hvert som jeg har blitt mer og mer kjent med konfliktene, så jeg føler fortsatt ikke at jeg er

² Når vi snakker om «informantene», «de fleste», osv., regner vi ikke med Lars Gangås. Han har en spesiell status som nøkkelinformant, og vi har markert tydelig hvilke utsagn og oppfatninger som kan tilbakeføres til ham. Hvis han ikke er nevnt eksplisitt, inngår ikke hans uttalelser i grunnlaget for våre beskrivelser av hva jegerne mener.

imot rovdyr og jeg har aldri hatt noe imot å jakte på rovdyr, men jeg heller nok mer og mer mot at forvaltninga er skjevt fordelt og urettferdig. (Jeger 6)

En av informantene sa at motivasjonen hans da han begynte å jakte jerv var skadereduksjon knyttet til beitenæringen. Han sa også at dette ikke lenger var en faktor for ham siden det aktuelle husdyrholdet i nærområdet hans var avviklet, men at han likevel hadde fortsatt å jakte jerv som lisensjeger. Ingen av de andre lisensjegerne sa de hadde begynt eller fortsatt med jervejakt på grunn av slik skadereduksjon.

De fortalte at jervejakta var en naturlig progresjon for dem som jegere, ettersom de hadde jaktet de fleste andre jaktbare viltartene i Norge. I tillegg hadde noen begynt å jakte jerv fordi de var rovviltkontakter eller medlemmer av fellingslag. Ingen av informantene ga uttrykk for at deres lisensjakt var motivert av skadereduksjon. Som dedikerte jegere var det den krevende jaktutfordringen som motiverte. For våre informanter hadde jakta på jerv lite å gjøre med de problemene beitenæringene står overfor.

4.2 Lav oppslutning og manglende effektivitet under lisensfelling

Informantene ble spurt om hva de trodde kunne være årsaken(e) til utfordringene bestandsregulering av jervebestanden møter i dag. Disse utfordringene er blant annet liten interesse for å utøve lisensjakt og en manglende måloppnåelse i de fleste områdene jervefelling utføres. Det viste seg at informantene hadde ulike forklaringer på dette.

Flere pekte på at det er for mange regler å forholde seg til og at dette trolig er grunnen til at potensielle lisensjegere velger å ikke delta. En påpekte at «[...] for de som er interessert så tror jeg ikke det er noe problem, men jeg ser jo det for de som...en elgjeger kanskje som sitter på post, som bare registrerer seg i tilfelle det kommer noe så er det jo mye, og som ikke er inne i systemet, så er det mye å holde seg oppdatert på ja» (Jeger 2). Det var spesielt regelverket knyttet til begrensning på bruk av jakthundraser, jevnlig sjekking av fangstbås og innrapporteringsplikten med flere telefonsamtaler daglig, som jegerne anså som problematisk. En av jegerne var ekstra kritisk til regelverket. Han anså alle disse reglene som myndighetens måte å prøve å få deg til å gjøre feil, slik at du kan straffes, og at myndighetene egentlig ikke er interessert i at dyrene faktisk skal tas ut.

En av jegerne mente også at enkelte kanskje kvier seg for å delta på jervejakt fordi rovdyr og rovdyrjakt er kontroversielle og konfliktfylte tema.

Nei jeg tror det kanskje har blitt litt sånn tabu? Hvis det er riktig ord å bruke. At folk vil helst ikke, ja, bli sett på som...jeg vet ikke hvilket ord jeg skal bruke jeg men...Jeg tror kanskje folk tenker litt mer over hva de gjør kanskje. De vil ikke ha den hetsen og det den fører med seg da kanskje. (Jeger 3)

Noen av informantene uttrykte også at den manglende oppslutningen kan være et resultat av at mange i dag rett og slett er for late til å drive med denne ofte utfordrende jaktmetoden. Lars Gangås var heller ikke fremmed for at dette kunne være et moment:

Det kan være fordi folk har blitt latere. Det er jo ingen som går rundt i fjellet på ski i ei uke lenger for å spore en jerv. (...) Det kan også ha blitt en liten sovepute at man vet at det SNO kommer til å ta dem likevel. Som i Sogn, for eksempel, der det ikke skal være jerv. Der er det jo kjedelig å sitte på åte i to måneder og vente på den ene jerven som kommer innom en gang i blant. Når man vet at SNO kommer og tar den likevel i april. (Lars Gangås)

Det var enighet blant de øvrige informantene om at det at jerven i hovedsak oppholder seg i utilgjengelige områder og at dette bidrar til at kvotene ikke fylles. Flere mente også at den manglende måloppnåelsen rett og slett kan skyldes manglende interesse og motivasjon.

For det er veldig lett å si at det i år så skal jeg jakte jerv, men når du må gå på ski en tre-fire timer og sitte i et iskaldt telt og...for å ha sjans. Det er klart det tar fra mange motet. Men historisk sett så har vel ikke jervejakt vært det som har dratt mest folk. Så...nei, så skal man liksom øke den fellingsprosenten så tror jeg man må, vet ikke, da må vi få fjerne ipader og

iphoner og sånt fra ungdommen *ler* Nei altså det er en tung, slitsom jakt. Krever mye innsats. Det er ikke for alle å jakte på den måten. Hvert fall ut ifra den måten jeg jakter jerv på da, så fremstår det jo for meg at det er jakt der du må ville det. Du må virkelig ville det. Det er ikke som å gå og sette seg på andejakt, eller beverjakt på våren og temperaturen stiger lik-som. Det er rake motsetninga. Det blir kaldere og kaldere, og det er langt å gå og det er faen i helvete liksom (Jeger 6)

Hedmark er ett av få områder i Norge som har skilt seg ut ved å være effektive i forbindelse uttak av jerv ved lisensfelling. Jegernes forklaring når de ble spurt om hvorfor det var slik, var svært lik. De fremhevet blant annet stor jaktinteresse i fylket, lang erfaring med rovviltjakt og godt samarbeid.

Grunnen til at vi er effektive lisensjegere i Hedmark er fordi vi har hatt rovdyr lenge, er kjent med arealbruk og spor, har meget dyktige og ivrige sporere, godt organiserte jaktlag og jegere. Og som jeg nevnte så vidt, men som er den viktigste faktoren, samarbeid på tvers over kommunegrenser og eiendomsdeler. Det være seg både privateid mark og kommunal eller allmenningsmark og så videre... Nøkkelen til suksess er samarbeid, samarbeid og samarbeid (Jeger 5)

En jeger framhevet også at topografi kan ha mye å si for å lykkes med uttak av jerven: «Hedmark er i hovedsak veldig tilgjengelig, og veldig lettjakta mot andre deler i Norge. Få høydekurver å hankses med, mye skogsbilvei, og så videre» (Jeger 5). I tillegg nevnte én at hans inntrykk var at de fleste jervene i Hedmark ble tatt ut ved bruk av jakt med hund, bruk av fangstbås, eller tilfeldig når de passerte en elgpost.

4.3 Jegernes refleksjoner rundt uttak av jerv

Lisensfelling som hovedvirkemiddel i regulering av jervebestanden, ble av de fleste informantene i utgangspunktet sett på som et bra tiltak. Lisensjakt skiller seg fra kvotejakt bl.a. ved at jegerne må registrere seg. En av jegerne sa: «Det er en måte å holde grei oversikt over hvor mange som faktisk melder seg på og har lyst til å foreta den typen jakt» (Jeger 6). Alle så imidlertid problemer med selve organiseringen av lisensfellingen.

Lars Gangås fra SNO pekte på noen paradokser ved dagens organisering av lisensjakta. Han framholdt blant annet at forskjellig praksis med hensyn til kvotefastsetting i de ulike rovviltregionene gjorde at kvoten noen steder lå for lavt til å kunne nå bestandsmålene, mens kvotene i de fleste regioner er satt urealistisk høyt. Når kvotene ikke fylles av lisensjegerne, får dette også konsekvenser for SNO fordi de da må gjennomføre ekstraordinære uttak senere i sesongen. Gangås nevnte spesielt Hedmark og Sogn og Fjordane som eksempler. I Hedmark kan det synes som om kvotene er satt for lavt. Bestanden er fortsatt ganske stor til tross for et relativt stort uttak også tidligere år og at kvotene fylles allerede tidlig i fellingsperioden. I Sogn kan det derimot se ut til at kvotene er satt for høyt, og at dette bidrar til merarbeid for SNO, ettersom de må bruke mye tid og ressurser på å lete etter individer som egentlig ikke finnes i området. I den forbindelse framholdt Gangås at det kanskje kunne vurderes å innføre fri jakt i områder der det ikke skal være jerv, slik at det ikke skapes et urealistisk bilde av hvor mange individer som finnes i et gitt område.

Også en av de andre informantene tok opp problemer rundt fastsetting av kvoter. Han mente at det heller burde legges opp til at så mange jerv som mulig faktisk kunne tas ut gjennom lisensfelling, istedenfor å gjøre dette så innviklet at SNO må ta de ut den resterende kvoten ved bruk av for eksempel hiuttak senere i sesongen.

Lisensjakta er bra. For den kan du jo bruke på mange måter, altså man gir en lisens på et gitt antall dyr. (...) [Hvis de sier at] det bare skal skytes to tisper, så stopper de jakta når det er skutt to tisper. Og så er SNO inne med hiuttak. Er det ikke da bedre å ha en større kvote? Det syns jeg. (Jeger 7)

Det var en gjennomgående oppfatning at det var for mye regler knyttet til den praktiske jaktutøvelsen, eller *byråkrati* som de ofte kalte det, og de ønsket seg en forenkling av regelverket. Flere ga uttrykk for at de hadde stilt seg selv følgende spørsmål: Er reglene til for å kunne overvåke dem som jegere og dermed forsøke å finne grunner til å straffe dem, fordi de bedriver en aktivitet myndighetene egentlig ikke er interessert i at de skal utføre? Er reglene til for jerven, for å sikre en human og effektiv avlaving? Er alle reglene kanskje et resultat av at forvaltningsmyndighetene egentlig ikke har så god greie på praktisk jervejakt?

Forenklingen jegerne etterspurte innebar ikke bare at de ønsket seg færre regler, men også åpning for flere virkemidler under lisensjakta. Eksempler på regler de ønsket lempet på var den omfattende innrapporteringsplikten knyttet til lisensfellingen generelt og til bruken av fangstbås. Nye virkemidler de ønsket var blant annet opphevelse av forbudet mot løs, på drevet halsende hund, bruk av kunstig lys på åte og bruk av pistol til avlaving av jerven hvis den gikk inn i steinur under forfølging. Disse endringene mente informantene ville føre til at de selv og andre lisensjegere føler seg mindre overvåket, fordi det da ville være færre regler som myndighetene kontrollerer. Dermed ville ikke jegerne føle at forvaltningsapparatet er ute etter å ta dem, slik de mener at situasjonen til en viss grad er i dag. I tillegg mente de at deres forslag ville føre til at flere jerver ville bli tatt ut i løpet av lisensfellingsperioden.

Lars Gangås antok at noen av problemene rett og slett skyldes at lisensjakt på jerv er såpass lite synlig og omtalt, og at dagens regelverk er utformet uten at en alltid har hatt tilstrekkelig praktisk kunnskap om jakta.

Jervejakta er jo spesiell, og [myndighetene] har nok ikke tenkt på jerv når de har laget de nye lysreglene, for eksempel. Når du jager jerv med hund, for eksempel, så vil jo jerven gå i ur i hvert fall i halvparten av tilfellene, hvor den da krabber inn mellom steinene og gjemmer seg. Og da er det ikke lov å ta en lommelykt og lyse på den og skyte den. Det er sånne enkle ting som kunne gjort jervejakta noe enklere. Og det er sånt som har blitt glemt. Jegerforbundet har ikke tenkt så langt, det er ingen som har tenkt så langt, før du står der da og har en jerv i ura. (Lars Gangås)

Noen av informantene mente at en utvidelse av dagens lisensfellingsperiode kunne gjøre at en større andel av kvoten ble tatt ut. Et par av informantene mente at det kunne være fornuftig å legge starten av denne perioden til starten på villreinjakta, ettersom det da allerede bedrives jakt i fjellområdene.

Og ikke minst sånn som å kunne flytte fram jakttiden til villrein-jaktstarten. Så villreinjegeren kunne vært med, for de er jo på høyfjellet.(...) De ser jo litt jerv. Så kanskje man kunne spart noen hiuttak da, hvis vi kunne fått tatt ut si 10 jerver ekstra på slik jakt. Så hadde vi hvert fall spart de helikoptertura og den omtalen. (Jeger 5)

Flere informanter mente imidlertid at perioden var lang nok, og at en lenger periode ikke ville ha økt uttaket.

Jeg tror perioden er lang nok, jeg tror det er en til en viss grad... jeg vet ikke om jeg skal si holdningsendring hos jegerne, det er ikke det det går på heller, men jeg tror det her går tilbake til det at veldig mange er ikke villige til å legge ned den fysiske innsatsen som kreves. Og den fysiske innsatsen vil ikke bli noe mindre av å øke perioden. Det som vil gjøre det lettere, det er å tillate mer motorferdsel i utmark og det er jeg imot. *ler* Så jeg tror det handler om at folk flest har ikke overskudd og tid til å komme seg dit jerven er. (Jeger 6)

I intervjuene ble også temaet opplæring tatt opp. De fleste av informantene trodde at opplæringskurs i jervejakt kunne bidra til å øke interessen, oppslutningen og effektiviteten blant nye og eksisterende jegere. Dette begrunnet de blant annet med at responsen knyttet til revejaktkurs har vært såpass god. Et par av jegerne understreket imidlertid at et slikt tiltak ikke måtte bli obligatorisk og dermed tvinges på jervejegerne. Da ville tiltaket bli enda en hemmende regel knyttet til lisensfellingsutøvelsen, og dermed begrense rekrutteringen. De fleste hadde ikke deltatt i eller hørt om opplæring eller kursing i forbindelse med jervejakt.

En endring av reglene som gjelder bruk av hund på jervejakt, var også et sentralt tema. Forbudet mot løs på drevet halsende hund ble for eksempel sett på som upraktisk og ufornuftig. De mente at flere ville jaktet jerv dersom de fikk lov til å bruke losende hund, ettersom ikke alle har tilgang på spisskunder. Informantene syntes også det var rart at det skulle gjøres forskjell på bruk av hund til ulike typer jakt, for losende hunder er jo brukt til jakt på rådyr, gaupe, rev og hare. De hadde derfor ingen tro på at det var mer stressende for jerven med en losende hund, enn bruk av spisskunder. En jeger antok at en jerv kanskje ville foretrekke å ha en losende hund etter seg, ettersom den da hadde mer kontroll over hvor hunden var. En av jegerne syntes også at spisskunder ikke egnet seg like godt til denne typen jakt, som losende hunder. Han mente at grunnen til at det ikke var lov var fordi det var for effektivt. Altså at myndighetene egentlig ikke ønsket å ta ut dyrene.

For det er så effektivt. [...] Det her fungerer jo og det fungerer i mange andre land. Og vi har ikke noen kultur for det blir det sagt, men vi har ikke noen kultur for mye rart. Nå har vi de hunda, vi har de metoda. Det fungerer veldig bra på gaupe og hare og rådyr for den saks skyld. Men vi har jo...det er vel det at det er et unntak i loven da. Det er unntak for loven å bruke den typen hund på de arta. Men akkurat hvorfor vi ikke får lov...redd for at det er litt for effektivt. (Jeger 5)

Det var kun en av informantene som ytret ønske om at påvirkningen på jerven måtte sjekkes mer ut, før en kunne tillate bruk av losende hunder. Han ønsket en form for kontrollert testing av jervens reaksjon på ulike typer hunder, for å se om den reagerte annerledes enn på spisskunder.

Altså det der med bruk av hund, det må jo være i en form der det ikke påfører dyra unødvendig lidelse. Og hvis en jerv løper og løper og løper og løper og løper...hvis den har en drivende hund bak seg, så er jo ikke det bra. For rådyr de løper et stykke foran og så begynner de å trikse og så tar de det helt rolig. Haren gjør det samme. Hvis jerven ikke gjør det, eller hvis jerven bare løper og løper og løper, da vil vi jo sprengte den. Og da skjønner jeg jo at det ikke er lov. Men hvis den, som jeg tror, at den bare hadde løpt et lite stykke og så hadde den gått i forsvarsposisjon, da ser jeg ikke noe problem. (Jeger 6)

En av informantene var negativ til ordningen med lisensfelling, og ønsket i stedet at jerveuttaket skulle utføres ved bruk av kvotejakt, uten lisensregistrering. Dette begrunnet han med, slik også de andre informantene begrunnet at de ønsket endringer i lisensfellingsutøvelsen, at dagens omfattende regelverk knyttet til lisensfelling medfører at en vil gjøre noe ulovlig under jaktutøvelsen, og at det viser at myndighetene (dvs. de som oppfattes å egentlig bestemme, ikke de regionale nemndene som ofte oppfattes å bli overkjørt) ikke er interessert i å få tatt ut kvoten.

Kvotejakt! Kvote og melde ifra etter du har skutt. Og da er det ikke noe mer med det. (...) Det virker som det er om å gjøre å skape usikkerhet og utrygghet for de som skal jakte! Og derved legge det opp så byråkratisk og vanskelig at det er stor risiko også da. (...) I hvert fall herover gjør det at dette orker de ikke å utsette seg for. Eller at de bare rett og slett skyter den og gir blaffen i å rapportere da. Det kan du jo risikere, for det er så stor risiko å rapportere. (...) Hvis det bare ble lagt til rette for å drives enkelt og reklamert litt for det og at det faktisk er ønskelig å ta ut noen. For nå har jeg et sterkt inntrykk av at det gis kvote, men det er nokså motvillig. Det er om å gjøre å gjøre det så vanskelig som mulig at det helst ikke blir tatt noen. (Jeger 4)

Lisensjakta ble sett på som et mye mer positivt bestandsregulerende virkemiddel enn den ekstraordinære avlivningen som blir utført ved hiuttak. Alle informantene var enige om at hiuttak var et tiltak de virkelig hadde mye imot. De fleste beskrev det likevel som et nødvendig onde. Ettersom man ikke lykkes med å ta ut jervekvoten i løpet av lisensfellingsperioden, mente de at man rett og slett er nødt til å godta denne formen for uttak. Dette mente de fordi tiltaket er svært effektivt og at man på den måten sikrer beiteinteressene. En av jegerne ga en god oppsummering, og uttrykte i tillegg medfølelse med de ansatte i SNO som måtte utføre dette arbeidet:

Nei, det er vel et slikt nødvendig onde da, siden vi har de bestandsmåla som vi har så er det klart det, men jeg synes ikke noe om det! Jeg skjønner jo de gutta som driver med det, de synes det er en møkkajobb. Hadde jeg hatt samme jobben selv så hadde det ikke vært den største dagen på jobben det. Skutt tre jerveunger i hodet med pistol er liksom ikke det store. Men så for min del...nei, jeg synes ikke noe om det. Ikke i det hele tatt, men så lenge vi ikke

greier å ta det på jakta så som vi gjør da, så må vi vel gjøre det slik. (...) Kanskje vi heller skulle funnet på noen andre løsninger for jakta sin del også som kunne ha gjort det litt mer effektivt (Jeger 5)

Lars Gangås, som har omfattende erfaring med denne typen uttak, sa følgende:

Intervjuer 1: Mener du at kvotene burde være høyere?

Lars Gangås: Ja, i Hedmark så absolutt. Hvis vi skal unngå hiuttak på våren.

Intervjuer 2: Hvorfor tror du yngletidsfredninga står så sterkt når det gjelder andre arter, mens jerven blir tatt på den måten?

Lars Gangås: Det er fordi det er effektiv og enkel forvaltning. Det fungerer. Slik som i Sogn, hvis ei yngletispe hadde fått være i fred i sauedalene der så kan du være ganske sikker på at det hadde blitt ganske omfattende skader. Når man da går inn på våren og registrerer at der er det hi og så sporer dem opp og avliver dem...så blir det stille. i hvert fall i sånne områder hvor det er forholdsvis lite jerv (...) [i Hedmark], for eksempel, har hiuttak kanskje mindre virkning, for her er det relativt mye jerv spredt utover. (...) Det er en av grunnene til at man kan stille spørsmålsteget ved kvota i Hedmark. Når myndighetene mener at lisensjakta skal styre bestandsreguleringa, så bør de vurdere en høyere kvote, slik at ekstraordinære uttak ikke blir nødvendig.

De fleste informantene hadde ikke personlig erfaring med skadefelling. De hadde imidlertid inntrykk av at dette var en svært vanskelig form for uttak, i likhet med de andre fellingsformene. Som for lisensfelling mente informantene at skadefelling kunne effektiviseres ved å gjøre visse endringer. Å oppheve forbudet mot løs, på drevet halsende hund ble tatt opp av flere som et mulig effektiviseringstiltak også for skadefelling. En mente også at en ved å benytte viltkamera på kadaver og deretter rykke ut med hund dersom det dukket opp jerv på bildene, kunne være en svært effektiv måte å gjøre det på. Flere mente at det ikke burde være tidsbegrensning på uttak ved skadefelling slik det er i dag. Dersom en ikke lyktes med å ta ut et dyr det var gitt skadefellingstillatelse på, mente jegerne at retten til å ta ut dyret ikke burde gå ut etter en gitt periode, men heller forlenges eller overføres til senere i sesongen slik at sjansen for å ta ut et skadegjørende dyr ble større.

4.4 Forvaltningsnivå

Flere beslutninger knyttet til rovviltforvaltningen har i dag blitt flyttet til det regionale nivået (rovviltmyndene). De fleste informantene mente at forvaltningen ikke fungerer optimalt slik den er bygget opp i dag, fordi det blir for store forskjeller mellom regioner og alt for lite samarbeid mellom forvaltningsaktører på det regionale nivået (både nemnder og fylkesmenn). Dette gjaldt etter jegerens oppfatning ikke bare for jerven, men for forvaltningen av de store rovdirene generelt.

En av informantene var kritisk til påstanden om forvaltningen av rovviltet faktisk er lagt til et mer lokalt nivå. Han mente at dette ikke er tilfelle i virkeligheten, ettersom det er de øverste myndighetene og deres overordnede mål som setter rammene for rovviltforvaltningen. Denne holdningen bekreftes også av flere av de andre jegerne, som mente at forvaltningen godt kan være bygd opp slik det er i dag, så lenge de øverste myndighetene sørger for at de lokale interessene blir hørt og får gjennomslag i større grad. Ønsket om mer lokal styring av rovviltforvaltningen, ble begrunnet med at «[...] det er folket på lokalt nivå som kjenner området best og vet mest om det området der de dyra er og hvilke skader de egentlig gir» (Jeger 8).

Jeger 6 var, i likhet med flere av de andre informantene, heller ikke begeistret for det hemmeligholdet han opplevde var knyttet til rovviltforvaltningen.

Hemmelighold er aldri greit! Når du begynner å holde ting hemmelig for borgerne i landet ditt, da er du på feil vei. Og det har jo vært...til jerven så er det til en viss grad. De forteller ikke hvor hi er og sånne ting. Forståelig nok, for de er vel sikkert redde for at noen skal gå oppi å

kverke ungene. Men hvis alle vet om hvor det er så er det jo ikke så lett å reise inn da, for da er det sikkert mange som er i nærheten som er der for å passe på. Og se på hvor steile fronter hemmelighold skaper innafor ulveforvaltninga, med folk som får punktert dekka sine og rene slåsskamper, og jaging fra skogsbilveier. Hemmelighold er aldri veien å gå. Så åpenhet og at det lokale involveres, men at man på nasjonalt nivå tar beslutninger basert på hva lokalsamfunnet gir tilbakemeldinger om. Tror jeg nok er veien å gå. Det er viktig at de som bor og skal leve der har et ord med i laget. Det er det som er Norge. (Jeger 6)

Dette synet på forholdet mellom myndighetene, lokale jegere og lokalbefolkningen generelt er preget av en tydelig mistillit ikke bare til myndighetenes evne til å kommunisere, men også av mistro til deres intensjoner. Myndighetene vil ikke verken jegerne eller lokalbefolkningen noe godt. Denne oppfatningen kommer også fram gjennom mistankene om at jaktreglene er laget for å lure jegerne ut på glattisen og at ting er gjort vanskelig for at kvoten ikke skal tas ut. Som vi vil komme tilbake til, er denne oppfatningen av myndighetenes motiver et mer grunnleggende problem enn bare «kommunikasjonssvikt». Denne mistroen går som en rød tråd gjennom rovdyrkonfliktene i sin alminnelighet, og må tas svært alvorlig (se Skogen et al. 2017).

4.5 Soneforvaltning

Med *soneforvaltning* sikter vi her både til de åtte regionale rovviltregionene, og prioriterte rovvilt- og beiteområder innen hver region.

De fleste informantene så ikke på soneforvaltningen som et godt forvaltningstiltak. De mente at tiltaket skaper urettferdighet mellom de som bor innenfor og utenfor sonene (både beitebrukere og befolkningen ellers) og at det er dette som gjør det uegnet som forvaltningsmetode. Opplevelsen av urettferdighet var i hovedsak knyttet til at belastningen med rovdyr blir ujevnt fordelt. Disse informantene mente at soneforvaltningen var noe av det mest provoserende med dagens rovviltforvaltning. Noen syntes at hele Norge burde åpnes opp for de store rovdyrene, slik at hele landets befolkning kan få oppleve hvordan det er å bo i et område med rovvilt og de utfordringene dette medfører.

Jeg synes jo at det er påfallende interessant at region 1 ikke har bestandsmål i det hele tatt. (...) Jeg tror det har vært bra sterke politikere fra vest for å si det sånn. Ikke ett eneste dyr av noen art i det hele tatt der. Hvorfor er det så mye mer ekstremt viktig for de brukerne i fjellskrenta der? Enn brukerne på Hedmarken som har store fine flater å drive på? (...) Jeg syns nok at vi skulle tatt vår del hele gjengen, ja (Jeger 5)

Det ble poengtert av noen av informantene at soneforvaltningen også vanskeliggjør uttaket av jerv, ettersom en som jeger hele tiden må være oppmerksom på om man er på ene eller andre siden av en grense. At SNO ikke får avlive en jerv som krysser regiongrensen under forfølgning med for eksempel helikopter, ble også sett på av flere som ekstrem sløsing med ressurser og en unødvendig stresspåkjenning for dyret. Nøkkelinformant Gangås kommenterte manglende samarbeid mellom rovviltregioner på denne måten.

Region 3 har bestemt seg for at de skal ha jervene helt på grensa til Sogn. Det synes jo ikke Sogn er så greit. (...) Den ene dagen er Sogn tomt for jerv og andre dagen har det kommet inn et dyr som SNO må inn og ta, og SNO tar vel så mye Opplands-jerv som Sogne-jerv [i Sogn]. (...) Sånn er det jo i Hedmark også, nemnda vil ikke ha noe yngling i Forollhogna, men på trøndersiden er det der de skal ha dem. Så de ser ofte ikke over grensene (Lars Gangås)

Et par av informantene påpekte likevel at prinsippet med soner kan være bra, forutsatt at det praktiseres fornuftig. Begrunnelsen for deres relativt positive holdning, var at en gjennom å skille rovdyr og beitedyr kan sørge for raskere uttak av rovdyr som vandrer inn i områder de ikke er ønsket i. Det var hensynet til næring med dyr på utmarksbeite som ble framholdt som et mulig argument for soner.

Gangås påpekte at ulik praktisering av kvotefastsetting kan medføre problematiske forskjeller mellom rovviltregionene.

I Troms og Finnmark har jo nemnda satt kvota opp til 55. Og i Oppland hvor de har færre ynglinger enn [Hedmark], der har de høyere kvote. Og Hedmark er det fylket i landet med flest dokumenterte ynglinger, men har minst kvote. Så det er veldig stor forskjell på nemndene, de er ikke særlig godt samordnet, eller de tenker forskjellig. (...) Det er kvote på 15 jerver i Hedmark og det er veldig lite, hvis man ønsker å komme ned mot bestandsmålet, og siden det er meninga at lisensjegerne skal stå for beskatningen av jerven. (Lars Gangås)

En faktor de øvrige informantene mente bidro til uheldige forskjeller mellom regioner, er at dagens regionale rovvilt nemnder består av politikere. Informantene mente at disse vil ha ulike agendaer og ofte manglende fagkunnskap, også om rovviltet.

Intervjuer: Tror du de har god nok faglig kunnskap om rovviltet til å forvalte det på god nok måte?

Jeger 6: Nei, sånn jeg kjenner politikere så har de nok helt sikkert ikke det. For de får utlevert papirer til å lese seg opp på, men å lese så mye mens du lever et delvis normalt liv, det lar seg stort sett ikke gjøre. Så jeg tror nok veldig mye blir basert på hvem som kommer og forteller dem om noe på best mulig måte. (...) En vitenskapelig rapport blir ikke lagt til grunn der. Hvis den blir lagt til grunn, så er det en som har lest den og dratt sine tolkninger og gjenfortalt det, tror jeg. Sånn jeg kjenner politikken. Nå har ikke jeg vært aktiv i politikken, siden jeg var ungdomspolitikker for noen år siden, men det var jo sånn det funka. (Jeger 6)

Flere mente at det politiske aspektet gir varierende praksis knyttet til blant annet kvotesetting, og kan bidra til manglende samarbeid mellom de ulike rovviltregionene, ettersom politikere ofte tenker mest på interessegrupper i sin egen region.

4.6 Forvaltningsbeslutninger – Bestandsmål og rødlistestatus

Informantene ble spurt om hva de mente om noen overordnede forvaltningsbeslutninger, nemlig bestandsmål og den statusen jerven har som sterkt truet på den norske rødlista. Det viste seg at de fleste informantene stilte seg noe tvilende her.

Da informantene ble stilt spørsmål om bestandsmålet satt for jerven, kom det fram at de stilte spørsmålstegn ved om det burde være så presist som det er i dag. Det var ulike begrunnelser for ønsket om et mer dynamisk bestandsmål. En av informantene mente det var helt greit at bestanden ble overvåket, men syntes det ble brukt altfor mye ressurser på å finne ut hva bestanden lå på hvert år: «(...) at det skal være 39 og det skal brukes store ressurser på å kartlegge om det er 39, det synes jeg er meningsløst! At det skal være (...) sånn registrering, at det er hi og kull og [er greit]...men at det da skal brukes millioner på å finne ut om det er 39 eller 41, det er...det synes jeg er helt bortkasta ressurser» (Jeger 4).

Noen av jegerne mente også at det nasjonale bestandsmålet burde endres, ettersom de mente det har vært forholdsvis store endringer i jervebestandens størrelse og utbredelse etter at dette målet ble satt. Flere av dem mente med bakgrunn i denne bestandsendringen at bestandsmålet burde settes høyere. De mente altså at slik situasjonen er i dag ligger det til rette for å ha en større jervebestand, nettopp fordi bestanden kan ligge langt over bestandsmålet og at jerven har spredd seg over såpass store områder de siste årene. De mente dette viser at det er plass til mer jerv enn bestandsmålet tillater i dag.

Jeger 2: (...) jeg synes de bestandsmåla er noe merkelige. Hvis vi skal prate jerv, så synes jeg det er merkelig lavt da. For den jervebestanden har jo utvida seg noe voldsomt, det er jo jerv i skauen og lenger sør. Så for meg virker det bestandsmålet veldig lavt, men det er ikke jeg som bestemmer det.

Intervjuer: Så du (...) synes det er for lavt?

Jeger 2: Jeg synes bestandsmålet er for lavt, for det er mye jerv og bestandsmålet burde vært høyere ettersom det er sånn over store områder. Jeg synes dem har satt det for lavt (...).

Flere framholdt at det ikke er fagkunnskap som ligger bak bestandsmålene, men politikk, og mente bestandsmålet ville ligget høyere dersom faglige råd hadde styrt dette. De fleste informantene håpet at forvaltningsmyndighetene hadde en finger med i spillet når det kom til bestandsmålet, men mente at politikerne trolig styrte mer enn det de burde i forhold til dette. En av jegerne sa:

Jeg har inntrykk at det er en del artige politiske mål ute og går, det må jeg si. Så jeg er ikke helt sikker på om naturforvalteren alltid er hørt. (...) Nei...men jeg regner med at de har bra kontroll på dette oppe i Miljødirektoratet da. Jeg håper de har det. Håper de har en finger med i spillet. Men det er vel politikk til syvende og sist. (Jeger 5)

Selv om de åpnet for en større bestand, hadde hoveddelen av informantene liten tro på at jerven er så truet som kategoriseringen i den norske rødlista tilsier. Dette mente de blant annet ut fra hvilke forvaltningstiltak myndighetene benytter for å regulere jervebestanden. Dersom bestanden virkelig er så truet, skjønnte ikke jegerne hvordan det kan være lov å ta ut såpass mange dyr årlig, eller hvorfor ikke hele landet da ble åpnet opp for jerveetableringer.

Det virker nå litt rart når de driver med helikopter og plukker valper ut av hiet da! At den skulle være sterkt truet når det er 60 ynglinger i året i Norge og Stortinget har sagt maks 39. Da kan jeg ikke skjønne at den er sterkt truet. Da fikk de slutte å ta...da fikk jerven gå på Vestlandet og leve på sau da, hvis det var så om å gjøre. (Jeger 4)

Enkelte av informantene sa imidlertid at de måtte stole på beslutningen om å plassere jerven på rødlista var berettiget, selv om de påpekte det merkelige i at jerven ble plassert på rødlista samtidig som man har et politisk bestemt bestandsmål som holder bestanden nede på det nivået vi har i dag.

Med hensyn til bestandsovervåking av jerv var de fleste informantene fornøyde med den innsatsen som ble lagt ned. Dette gjaldt spesielt de av informantene som hadde erfaring fra denne typen arbeid. Enkelte informanter uttrykte imidlertid mistillit til et aspekt ved overvåkings- og bestandsregistreringsarbeidet, nemlig selve bestandsestimatet. Disse informantene mente at dette kun var et minimumsestimat, og at bestanden mest sannsynlig var vesentlig høyere enn dette tallet vil tilsa. Også andre studier har vist at dette er en forholdsvis utbredt oppfatning (se blant annet Skogen et al. 2003). Skogen og Haaland (2001) fant at dette var spesielt vanlig blant bønder og jegere, men at også personer med positive holdninger til rovdirene kan ha denne oppfatningen. Når de fleste informantene likevel var fornøyde med dagens overvåkings- og bestandsregistreringsaktivitet, skyldes det antakelig at flere av dem hadde erfaring fra denne typen arbeid, og ikke bare de som hadde tilknytning til SNO. Skogen (2003), og Holthe og Baldus (2008) skriver at jegere som involveres i datainnsamling til bestandsovervåkingen, kan ha større tillit til kunnskapen som formidles i etterkant. Det betyr at det kan ha en konfliktreduserende effekt å involvere jegere aktivt i overvåkingsarbeidet.

4.7 Kunnskap om nye effektiviseringstiltak

Det viste seg at de fleste jegerne ikke hadde hørt om de nye effektiviseringstiltakene for lisensfelling av jerv, som kom med forskriftsendringer i 2015. For de som hadde fått med seg dette, gjaldt det for det meste kun deler av hva de nye forskriftsendringene medførte. For å få jegerens reaksjoner på tiltakene og vilkårene i prøveprosjektet valgte vi å gi dem en kort gjennomgang av de viktigste effektiviseringstiltakene (for beskrivelse, se vedlegg).

Generelt var jegerne positive til innføringen av effektiviseringstiltak, som til en viss grad er i tråd med deres egne forslag, slik vi har sett. Flere trodde enkelte av tiltakene kunne føre til en mer effektiv lisensfelling av jerv. De antok at en med innføringen av denne prøveordningen ville kunne redusere den uønskede måten å ta ut dyrene på med bruk av hiuttak. Det viste seg imidlertid at ikke alle jegerne var like overbevist om at å stille en rekke vilkår til bruken av disse tiltakene, var

veien å gå for å sikre en mer effektiv lisensfelling. De mente at dette innebar unødvendig byråkratisering og flere ble provosert når vi beskrev noen av vilkårene som stilles. De sa blant annet at dette måtte være en måte å finne noe å ta dem på, eller at myndighetene egentlig ikke var interessert i at kvotene skulle tas ut. Som vi har sett, hadde de samme oppfatning av de reglene som gjelder i dag, og de mente altså at de nye tiltakene var omgitt av like mange snubletråder som de gamle. Reaksjonene på det som ble oppfattet som for strenge vilkår, kommer spesielt til godt til uttrykk gjennom de to sitatene under fra Jeger 4 og Jeger 5:

Da gidder vi ikke! Så med en gang du skjønner at de egentlig er ute etter å ta deg og i hvert fall ha noe som de skal ta deg på...hvis du feller et dyr...da kan de jo ordne det selv! (...) Egentlig vil de ikke at det skal bli noe mer effektivt, må det være da. For da er det bedre at det...altså spill for galleriet...Skinneffektivisering! For da sa du bare at «lys er lov». Ja, ferdig. (...) Ikke sånne detaljerte forskrifter. Det er...vi er da ikke dumme, vi leser jo det som står mellom punkta også! Og hvorfor sitter de og finner på alle slike bestemmelser? Det er bare før å lage byråkrati og vanskeliggjøre og...nei da kan man drive med andre ting. (Jeger 4)

Nei, det er jo hyggelig å få kjørt det prosjektet. Da har vi prøvd det også funka ikke det. (...) Da kan du si at vi har prøvd kamera, vi har prøvd lys, vi har prøvd snøskuter, men ikke noe fungerte også sier du ikke noe om hva som lå bak. Så kanskje det hadde fungert bra eller bedre uten alle dissa kravene over deg da. (...) Det tror jeg kanskje er noe med at vi har...ikke lyst til å lykkes kanskje...Lysten til å få den suksessen er kanskje ikke så stor, men da har vi i hvert fall vist at vi har prøvd noe. (Jeger 5)

Det var imidlertid ikke alle som mente at alle vilkårene var for strenge. Et par av informantene mente at det var viktig med forholdsvis strenge vilkår, for eksempel ved bruk av snøskuter for uttransportering av åte og fangstbå. En begrunnet dette med at han generelt er imot snøskuterkjøring i utmark og derfor vil at denne aktiviteten skal kontrolleres nøye, mens en annen mente det var viktig med regler for å sikre at tiltaket ikke ble misbrukt, og dessuten at aktiviteten må overvåkes. Fangstbå ble også nevnt som et av tiltakene der det var forståelig med detaljerte vilkår, med bakgrunn i at dette er snakk om levendefangst av jerv.

Et par av informantene framholdt at slike vilkår både kunne være til nytte og til hinder for effektiviseringen. De anså vilkår som helt nødvendig, men mente at for mange vilkår vil påvirke negativt. De nevnte blant annet at mange kan bli skremt fra å prøve ut tiltakene fordi det ved første øyekast virker å innebære mye arbeid.

Enkelte informanter uttrykte også at de syntes det var uheldig at effektiviseringsprosjektet kun var aktuelt i områder som hadde søkt Klima- og miljødepartementet om å få delta. De mente at det heller burde blitt åpnet for en prøveperiode i hele landet.

4.8 Erfaring med hets og trusler

Det er en kjensgjerning at rovdyrdebatten ofte er tilspisset, og at hets og trusler mot enkeltpersoner kan forekomme. En del av dette rammer jegere som driver med rovdyrjakt, og jakt på jerv er ikke noe unntak. Selv om hiuttak ikke gjennomføres av vanlige jegere, kan det hende at dette svært upopulære tiltaket (Tangeland et al. 2010) kobles til jervejakt og således bidrar til at jervejere stigmatiseres. Vi valgte derfor å spørre jegerne om de hadde mottatt trusler eller opplevd annen type hets, om de visste om andre som hadde opplevd det, hva de selv eller andre eventuelt hadde opplevd.

Flere hadde opplevd dette, men på forskjellige måter og med ulik alvorlighetsgrad. Noen kjente også til tilfeller der andre hadde blitt utsatt for hets eller trusler. Det kom fram at informantene skilte mellom to former for negative ytringer. Den første var det de karakteriserte som «normal» hets, hets som ble bagatellisert av dem selv. De mente at en måtte forvente å få noen negative kommentarer som jegere, og mange av de som sto bak hetsen virket å ha et så dårlig kunnskapsgrunnlag at de ikke ble tatt seriøst. Den andre formen var mer alvorlige trusler. Eksempler jegerne kom med var blant annet drapstrusler, trusler rettet mot familie, jakthunder og trusler om skadeverk på blant annet biler (det siste hadde også enkelt opplevd at ble satt ut i live). Dette

var trusler de mente burde bli tatt mye mer alvorlig og slått hardere ned på av myndighetene. Begge formene for hets og trusler, mot informantene selv og de andre tilfellene de kjente til, ble mottatt via internett, personlig kontakt og gjennom telefonsamtaler.

Nei, det er jo det her skriveriet. At det du er...ja, for det første er vi bare bønder da, det er det første. Det kommer jo på Facebook og det kommer jo...jeg har aldri fått telefoner og slike ting. Dame som syntes vi var noen svinepelser da, som drev med dette der. Men det er jo ikke mer enn en må regne med det jeg har fått, da. Men jeg vet jo om folk som har fått langt mer. Blant annet trusler om å ta livet av dem og at de vet hvor ungene deres går i barnehage og slik, og det syns jeg kanskje ikke er det helt store. Men det er det en del av. Og det er en del slik Facebook-hets som går rett og slett på trussel på liv og slik og det syns jeg ikke noe om! Og det syns jeg vi må ta mye hardere, for jeg er helt sikker på at jegerne gjør ikke slik. Hadde vi jegere trua tilbake på samme måte, så hadde vi vært uten børser i alle fall. Det er jeg ganske sikker på og jeg syns det blir litt sånn neglisjert av myndighetene i forhold til akkurat det. For den der hetsen der skal man ta alvorlig den altså. Det fins så mye gærne folk (Jeger 5)

Det kom imidlertid fram at de fleste og mest alvorlige truslene ikke hadde kommet i forbindelse med jervejakt, men hovedsakelig var knyttet til deres egen eller andres deltakelse i ulvejakt. Således kan det virke som om jervejakta er mindre kontroversiell. Selv om sosiale medier ikke mangler kritikk av jervejakt og jervejegere, kan det være at følelsene ikke er intense nok til å resultere i særlig mange angrep på enkeltpersoner.

En jeger framholdt at internett muliggjør hets i større utstrekning ved at personer distanseres fra sine egne ytringer og mottakeren, og at de dermed ikke tenker seg godt nok om før de velger å komme med negative kommentarer.

Den terskelen er senka på internett for å komme med trusler. Fordi at du sitter hjemme i din egen trygge hule og det er ingen som kommer til å rapportere når du sier noe dumt. Så derfor, det tror jeg er grunnen til at terskelen er så lav for å hetse. Uansett hvor mange ganger du blir fortalt at det er ekte folk du prater med... (...) Du sitter jo og skriver inn på en skjerm. Det synker ikke inn hos folk. Vi har ikke den evnen til empati med folk på et sånt distansemedium som internett er. (Jeger 6)

Ingen av jegerne ga uttrykk for at hets og trusler på noen måte hadde påvirket deres egen motivasjon for å drive jervejakt (og truslene de hadde mottatt var jo stort sett ikke knyttet til slik jakt). En kan likevel ikke utelukke at det voldsomme trykket i rovdyrdebatten, inkludert trusler rettet mot enkeltpersoner, kan være en av flere faktorer som bidrar til at den krevende jervejakta ikke frister flere jegere.

5 Implikasjoner for forvaltningen

I denne rapporten har vi hatt som målsetting å belyse hvordan jervejegere i Østlandsområdet ser på uttaket av jerv og de rammene lisensjakta er underlagt. Spesielt har vi ønsket å se nærmere på hvilke faktorer jegerne mener er til hinder eller gagn for en effektiv lisensfelling av jerv, hva de mener kan påvirke motivasjonen for å delta på denne jakta og hvordan de eventuelt mener utfordringene kan løses.

Jegerne hadde ikke mye å si om jerven som et konfliktojekt. Det er ulven som skaper problemer for dem som jegere, ved at de føler den truer deres jaktinteresse på flere måter. Jerven ble ansett som et spennende jaktobjekt de gjerne kunne tenke seg mer av i landet og et flertall av informantene ønsket seg derfor et høyere bestandsmål for jerven.

Dersom en ønsker økt rekruttering til lisensfellingen, er det trolig mindre hensiktsmessig å appellere til jegerens medfølelse med beitenæringa, siden dette ikke ser ut til å være noen viktig motivasjon for å jakte på jerv. Informantene var ikke så interessert i selve beitekonflikten og det virker dermed mer formålstjenlig å appellere til selve jaktopplevelsen og spenningen denne krevene jakten medfører. En må imidlertid ta høyde for at dette kan røre ved et annet element i rovdyrkonflikten, ettersom jakt motivert ut ifra jegerens fornøyelse eller rekreasjon, av mange ikke anses som legitim med mindre jakta også har et høstings- eller forvaltningsformål (Fischer et al. 2013). Det kan være fornuftig å appellere til jegerens følelse av ansvar for forvaltningen av viltet, ettersom det er noe mange jegere oppgir som viktig for dem (se også Fischer et al. 2013). I tilknytning til dette kan det være grunn til å peke på at det vil være fornuftig å involvere jegere i bestandsovervåkingen på en mer systematisk måte enn i dag. Våre informanter, som i stor grad allerede hadde vært involvert i slikt arbeid, var i det store og hele positive til arbeidet som gjøres med bestandsovervåking. Tidligere forskning har også vist positive erfaringer med dette, selv om det kan oppstå problemer hvis jegerne ikke synes at deres bidrag reflekteres i forvaltningsbeslutninger, som kvotefastsettelse (Skogen 2003, Skogen et al. 2013).

I evalueringen av den regionale forvaltningen i 2016 (Krange et al. 2016) kom det fram at representanter for flere interesseorganisasjoner samt reindrifta ville foretrukket et system uten politikere i nemndene. Det kan også nevnes at man i Sverige har nemnder på länsnivå som består av både politikere og representanter for næringer og interesseorganisasjoner. Også informantene i denne studien foreslo at nemndene burde bestå av færre politikere og flere fagpersoner og representanter for næring og andre interesser. Dette er en av flere indikasjoner (jfr. Krange et al. 2016) på at det kan være grunn til å vurdere nærmere om dagens ordning med politiske rovvilt nemnder har de ønskede konfliktdempende egenskapene. Flere viktige interessegrupper stiller seg tvilende til dette.

Informantene opplevde at forvaltningen (Fylkesmannen, Miljødirektoratet, SNO) hadde liten tillit til dem, og mente at dette påvirket motivasjonen for jakt negativt. Det var for mange regler å forholde seg til i tilknytning til den praktiske utøvelsen av jervejakt. De mente at dette påvirket både rekrutteringen av lisensjegere og selve måloppnåelsen under fellingsperioden. Jegerne ønsket seg større tillit fra forvaltningen, gjennom færre regler og det de beskrev som byråkratiske bestemmelser og dermed færre fallgruver de kan gå i gjennom sin deltakelse i jervejakta. Informantene anså det altså ikke som et hinder bare fordi de syntes det var mange regler, men også fordi de så på det som en måte forvaltningen hindret dem i å utføre et godt arbeid. De følte at de ble overvåket og at reglene delvis var der for å skape vanskeligheter for dem.

Myndighetene framholder at rovviltjegere må godta noen ekstra krav, med innrapporteringsplikt og lignende, ettersom de jakter på dyr som er forholdsvis fåtallige, har en begrenset kvote og egentlig er fredet. Men hvis aktive jegere ser på dagens regelverk som et hinder for effektivt lisensuttak, samtidig som myndighetene ønsker at lisensjakt skal være hovedvirkemiddelet for bestandsregulering av jerv, kan de være grunn til se nærmere på dette likevel. Det er for så vidt dette som delvis har skjedd gjennom innføringen av den nye forsøksordningen, men det gjenstår å se hvilken virkning denne har. Og selv om den åpner for nye virkemidler, kan kravene som omgir dem likevel befeste jegeres inntrykk av byråkrati og mistenkeliggjøring.

En annen faktor jegerne så på som et hinder for et effektivt uttak, var manglende samarbeid mellom rovviltregionene. Det samme ble påpekt i evalueringen av regional forvaltning (Krange et al. 2016). Det vil åpenbart være fornuftig å styrke samarbeidet mellom rovviltregionene.

Flere av informantenes forslag har blitt vurdert av myndighetene tidligere, men har ikke blitt innført. I vedlegg til Innst. 197 S (2013-2014)) ble flere av de overnevnte forslagene ansett som mindre heldige løsninger. Dette gjelder blant annet forslaget om bruk av løs på drevet halsende hunder, og tidligere start på lisensfellingsperioden som sammenfaller med villreinjakta. Tiltakene ble imidlertid ikke fullstendig utelukket, og bruk av halsende hund utredes nå. Hvorvidt dette er etisk og dyrevelferdsmessig forsvarlig, og om det kommer i konflikt med andre brukerinteresser, er åpenbart et spørsmål som krever grundig overveielse. Det er mange andre hensyn enn jervejernes behov og jervejaktas effektivitet må tillegges stor vekt.

Ettersom jegerne er et viktig verktøy i dagens rovviltforvaltning, er det imidlertid viktig at deres syn blir hørt i prosesser som har direkte konsekvenser for dem. Poenget er ikke at jegerne skal få gjennomslag for alle forslagene de kommer med, men at de skal vite at de blir hørt og får delta i prosessen. Da kan man kanskje unngå en opplevelse av at arbeidskraften deres blir brukt for å oppnå mål som ikke er deres, og uten at de får noe igjen for det. Jegerne er ikke først og fremst motivert ut ifra solidaritet med beitebæringa og det er derfor avgjørende at myndighetene forholder seg til jegerne på deres egne premisser. Dette er også nødvendig om man skal håpe å få gjort noe med en mistenksomhet hva gjelder myndighetenes motiver som er mer grunnleggende enn frustrasjon over dårlig kommunikasjon.

En mulig implikasjon for myndighetenes håndtering av jervejakt, kunne være å åpne opp prøveperioden for effektiviseringstiltak i alle rovviltregionene der det foregår lisensfelling av jerv. Det har tydeligvis ikke kommet alle jegerne for øre at dette har vært en mulighet og de lurer på hvorfor ikke de har fått lov til å delta i beslutningsprosessen, når det tross alt er de som skal utføre arbeidet. De andre mulige løsningene jegerne har foreslått i forbindelse med dette arbeidet burde også tas inn i myndighetenes betraktninger, selv om de har vært vurdert også tidligere.

Det kan dessuten være grunn til å se nærmere på en form for felles plattform eller forum for blant annet forvaltningsaktørene og jegerne. Ikke alle jervejegere er medlem av, eller føler seg representert av, organisasjoner som Norges jeger- og fiskerforbund, og et slikt kontaktorgan måtte bestrebe seg på å nå fram til aktive og potensielle jervejegere også utenfor NJFF og andre organisasjoner.

6 Referanser

- Gervasi, V., H. Brøseth, E.B. Nilsen, H. Ellegren, Ø. Flagstad, og J.D.C. Linnell. 2015. Compensatory immigration counteracts contrasting conservation strategies of wolverines (*Gulo gulo*) within Scandinavia. *Biological Conservation* 191 (Supplement C):632-639.
- Bischof, R., Nilsen, E. B., Brøseth, H., Männil, P., Ozolins, J. og Linnell, J. D. (2012) Implementation uncertainty when using recreational hunting to manage carnivores. *Journal of Applied Ecology*, 49 (4), s. 824-832.
- Brøseth, H., Heggberget, T. M. og Landa, A. (2010) *Jerv - Gulo gulo*. Artsdatabankens faktaark nr. 100.
- Fylkesmannen i Troms. (2015) *Nye virkemidler for å effektivisere lisensfelling av jerv*.
- Tilgjengelig fra: <http://www.fylkesmannen.no/Troms/Miljo-ogklima/>
- Rovvilt/Prosjektet-Dyr-i-drift-skal-prove-nye-virkemidler-for-a-effektiviserelisensfelling-av-jerv/
- Holthe, V. & Baldus, R. D. (2008) Management of Large Carnivores in Europe - CIC Position Paper. I: Potts, R. G. & Hecker, K. (Ed.). *Proceedings of the International Symposium "Coexistence of Large Carnivores and Humans: Threat or Benefit?"*. Beograd, 2007, s. 9-12.
- Kaltenborn, B.P. and S.M. Brainerd. 2016. Can poaching inadvertently contribute to increased public acceptance of wolves in Scandinavia? *European Journal of Wildlife Research* 62(2):179-188.
- Krange, O., Odden, J., Skogen, K., Linnell, J. D. C., Stokland, H. B., Vang, S. & Mattisson, J. (2016) *Evaluering av regional rovviltforvaltning*. NINA Rapport 1268.
- Miljødirektoratet (2017) *69 jervar felt under lisensjakta*. Tilgjengelig fra: <http://www.miljodirektoratet.no/no/Nyheter/Nyheter/2017/Februar-2017/69-jervar-felt-under-lisensfellinga/>
- Norges jeger- og fiskerforbund og Norsk institutt for naturforskning. (2013) *Jakt på jerv i Norge – Et informasjonshefte fra Norges Jeger- og Fiskerforbund og NINA*.
- Odden, J. (2017) *Hvorfor har Norge høyest tap av sau til rovdyr?* Tilgjengelig fra: <http://forskning.no/blogg/rovdyrbloggen/hvorfor-har-norge-hoyest-tap-av-sau-til-rovdyr>.
- Odden, J., Mattisson, J., Rauset, G.R., Linnell, J.D.C., Persson, J., Segerström, P. og Andrén, H. (2010) *Er skadefelling av gaupe og jerv selektiv?* NINA Rapport 601,
- Rovdata (2017a) *Bestandsstatus – jerv*. Tilgjengelig fra: <http://rovdata.no/Jerv/Bestandsstatus.aspx>
- Rovdata (2017b) *Laveste antall jervekull siden 2002*. Tilgjengelig fra: <http://rovdata.no/Nyheter/Nyhetsartikkel/ArticleId/4344/Lavest-antall-jervekull-siden-2002.aspx>
- Rovviltsforskriften (2005) *Forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt*.
- Rovviltportalen (2015) *Ekstraordinære uttak av jerv i 2015*. Tilgjengelig fra: <http://www.rovviltportalen.no/content/500048636/Ekstraordinare-uttak-av-jerv-i-2015>
- Rovviltportalen (2017a) *Lisensfelling*. Tilgjengelig fra: <http://www.rovviltportalen.no/content/1525/Lisensfelling>
- Rovviltportalen (2017b) *Regelverket*. Tilgjengelig fra: <http://www.rovviltportalen.no/content/1531/Regelverket>
- Rovviltportalen (2017c) *43 jervekull etter uttak*. Tilgjengelig fra: <http://www.rovviltportalen.no/content/500048785/43-jervekull-etter-uttak>
- Skogen, K. (2003) Adapting Adaptive Management to a Cultural Understanding of Land Use Conflicts. *Society and Natural Resources*, 16 (5), 435-450.
- Skogen, K. (2015) The persistence of an economic paradigm: Unintended consequences in Norwegian wolf management. *Human Dimensions of Wildlife*, 20(4): 317-322.

Skogen, K. og H. Haaland (2001) *En ulvehistorie fra Østfold. Samarbeid og konflikter mellom forvaltning, forskning og lokalbefolkning*. NINA fagrapport 052. Lillehammer: NINA.

Skogen, K., O. Krange og H. Figari (2013) *Ulvekonflikter. En sosiologisk studie*. Oslo: Akademika Forlag.

SNO (2017) *SNOs rovviltoppgaver*. Tilgjengelig fra: <http://www.naturoppsyn.no/rovdyr/>

SSB (2004) *Fra skuddpremier til fredning og irregulær avgang*. Tilgjengelig fra: <http://www.ssb.no/a/histstat/artikler/rovdyr/art-2004-05-05-01.html>

St.meld. nr. 15 (2003-2004) *Rovvilt i norsk natur*.

Tangeland, T., Skogen, K. og Krange, O. (2010) *Om rovdyr på landet og i byen: Den urban-rurale dimensjonen i de norske rovviltkonfliktene*. NINA Rapport 650

Tovmo, M., Mattisson, J. og Brøseth, H. (2017) *Yngleregistreringer av jerv i Norge i 2017*. NINA Rapport 1391.

:

Vedlegg: Mer effektiv lisensfelling av jerv, forsøksordning

I 2015 fastsatte Klima- og Miljødepartementet forskriftsendringer som skal sikre en mer effektiv lisensfelling av jerv. Disse forskriftsendringene gjelder i lisensfellingsperioden, over en prøveperiode på 3 år. Prøveperioden gjelder imidlertid bare for områder som har søkt om å få delta, og departementet mottok seks søknader. Prøveprosjektet foregår derfor i Oppland, Sogn og Fjordane, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark. Dette prosjektet har kommet i gang for å stimulere til at flere deltar i lisensfelling, og vilkårene som er satt til tiltakene er ment å sikre et mer effektivt uttak av jerv innenfor de etiske rammer som lovverket setter (Regjeringen 2015). Virkemidlene er bruk av kunstig lys ved åtejakt, elektronisk overvåking av fangstbå med viltkamera og uttransportering av åte, åtebu og fangstbå ved bruk av snøskuter. Det sistnevnte tiltaket er en permanent ordning, altså ikke en del av forsøket. Vilåret for bruk av kunstig lys er at det føres en logg som skal inneholde en rekke elementer. Loggen skal blant annet beskrive radius på opplyst areal og informasjon om alle viltarter som kommer på åtet. Det stilles flere vilkår for kameraovervåking av fangstbå. Disse er blant annet at viltkameraet skal sende bilder til jegeren minst to ganger daglig (morgen og kveld) og dermed kreves det god mobildekning, det skal foretas umiddelbart tilsyn ved teknisk svikt og bildeloggen fra hele lisensfellingsperioden skal oversendes Fylkesmann etter periodens slutt. Det er kommunen som utsteder tillatelsen til bruk av snøskuter, og dersom søknaden innvilges må man følge bestemte traséer, føre kjøreløgg og overholde avgrensningen av antall turer det er lov å kjøre (Fylkesmannen i Troms 2015).

Norsk institutt for naturforskning, NINA, er ein uavhengig stiftelse som forskar på natur og samspelet natur–samfunn.

NINA vart etablert i 1988. Hovudkontoret er i Trondheim, med avdelingskontor i Tromsø, Lillehammer, Bergen og Oslo. I tillegg driv NINA Sæterfjellet avlsstasjon for fjellrev på Oppdal, og forskingsstasjonen for vill laksefisk på lms i Rogaland.

NINA driv både med forskning og utgreiing, miljøovervaking, rådgjeving og evaluering. Instituttet har stor breidde i kompetanse og erfaring, med både naturvitarar og samfunnsvitarar i staben. Vi har kunnskap om artane, naturtypene, menneska sin bruk av naturen og korleis dei store drivkreftene i naturen verkar.

ISSN:1504-3312
ISBN: 978-82-426-3151-0

Norsk institutt for naturforskning

NINA Hovudkontor

Postadresse: Postboks 5685 Torgarden, 7485 Trondheim

Besøks-/leveringsadresse: Høgskoleringen 9, 7034 Trondheim

Telefon: 73 80 14 00, Telefaks: 73 80 14 01

E-post: firmapost@nina.no

Organisasjonsnummer 9500 37 687

<http://www.nina.no>

Samarbeid og kunnskap for framtidens miljøløsninger